

Flekkefjord kommune

Kommunen anbefaler at MTA- og detaljplanen ikke blir godkjent for turbinhøyder på 200 meter og mener at turbinene ikke må ha større høyde enn 125 – 130 m som beskrives og visualiseres i grunnlaget for gjeldende konsesjon og som igjen var grunnlag for kommunens høringssvar i 2008.

Tiltakshaver viser til at en utbyggingsløsning basert på åtte stk. 4.5 MW vindturbiner er presentert og visualisert i konsesjonssøknaden (se s. 70 og s. 84). Utbyggingsløsningen er også delvis utredet fagrapport landskap (Ambio 25315).

Dersom NVE finner å kunne godkjenne endringer i konsesjonen, mener Flekkefjord kommune at følgende vilkår må legges til grunn:

- Grenseverdier for støy må overholdes. Avbøtende tiltak må gjennomføres dersom det i etterkant viser seg at støyen overskrider grenseverdiene ved bebyggelse
- Dersom det av hensyn til sikkerheten for luftfarten må benyttes lysmarkering på turbinene, forutsettes det at det benyttes radarstyrt lys for å minske synligheten og den negative helsemessige påvirkningen
- For å ivareta hensynet til fugl, må det settes vilkår for godkjenning av MTA- og detaljplan i tråd med konklusjonen i fagrapport fra Ecofact (rapport 683)
- Forventet omfang av skyggekast fra turbinene må holdes innenfor gjeldende grenseverdier. Avbøtende tiltak (for eksempel periodevis nedstenging av turbiner) må gjennomføres om nødvendig
- Det må etableres min. 5 parkeringsplasser ved FV44 etter at anleggsarbeidet er ferdig
- Det må etableres overvåkingsprogram i tråd med notat fra Rådgivende Biologer AS for å sikre vannkvalitet, spesielt med tanke på nedstrøms settefiskanlegg
- Det må etableres prøvetakingsopplegg for anleggsperioden som angitt i notat fra Rådgivende Biologer AS
- NVE må få utarbeidet en ny landskapsanalyse av et uavhengig konsulentfirma som aksepterer å ta ansvar for sine resultater på vanlig måte.
- Trafo-kiosk må få en plassering slik at den blir liggende der den er minst til sjanse for boligbebyggelse.

Merknadene til kommunens forslag til vilkår er redegjort for under. De fleste av vilkårene er allerede hensyntatt i prosjektets MTA-plan:

- Støyberegninger viser at grenseverdier for støy vil overholdes for alle naboer, med unntak av en fritidsbolig hvor det er inngått en minnelig avtale om gjennomføring av avbøtende tiltak.
- Det planlegges bruk av radarstyrt lys for å minke synligheten av hinderlys. Det må imidlertid forutsettes at systemet godkjennes av luftfartsmyndighetene.
- Anbefalingene i Ecofacts rapport ligger til grunn for prosjektets MTA-plan
- Avbøtende tiltak som innebærer nedstengning av vindturbinene eller inngåelse av minnelige avtaler vil gjennomføres for å sikre at gjeldende grenseverdier for faktisk skyggekast overholdes.
- Det planlegges etablering av parkeringsplasser ved FV44, men det forutsettes at dette godkjennes av Flekkefjord kommune samt grunneier.
- Overvåkingsprogram og prøvetakingsopplegg som anbefalt av Rådgivende Biologer er tatt inn i prosjektets MTA-plan, og vil gjennomføres i henhold til beskrivelsen.
- Se over
- Meventus er et uavhengig konsulentselskap som tar ansvar for resultatene og rapporten som er utarbeidet. Revidert rapport med en justering av teksten nederst på side 2 er vedlagt revidert MTA-plan.
- Tiltakshaver legger til grunn at koblingsstasjonen på Midtfjellse etableres i krysset mellom eksisterende kraftledninger. Mulighetene for å justere plasseringen er svært begrenset, men hensynet til gjenboere er tillagt vekt i planleggingen.

Fylkesmannen i Agder

Ny konsekvensutredning er utført med gitt konsesjon som 0-alternativ. Dette innebærer at resultatene fra utredningene kun sier noe om antatte tilleggskonsekvenser utover konsesjonsgitt løsning. Det at det har gått over ti år fra konsesjonssøknaden sendes og fram til idriftsettelse av anlegget, betyr at kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for slutt-behandlingen og den konsesjonsgitte utbyggingsløsningen kan være utdatert og mangelfullt. Når de nye omsøkte endringene baseres på et 0-alternativ utredet for over ti år siden, vil dette kunne medføre vesentlige følgefeil for resultatene av de nye utredningene.

Det stemmer at den oppdaterte konsekvensvurderingen (MTA-plan, vedlegg 7) tar utgangspunkt i gitt konsesjon som 0-alternativ. Det er imidlertid gjennomført nye og oppdaterte vurderinger av de tema hvor konsekvensene kan bli endret som følge av endret størrelse på vindturbinene. Disse konsekvensvurderingene er gjennomført med utgangspunkt i, og angir konsekvensgrad basert på, situasjonen «ingen utbygging» (Ecofact 683 og MEV WS 2019-008). Det stemmer altså ikke at resultatene fra konsekvensvurderingene kun sier noe om antatte tilleggskonsekvenser.

Valget av gitt konsesjon som 0-alternativ som et sammenlikningsgrunnlag er gjort for å kunne vurdere hvordan de omsøkte endringene vil slå ut, samt vurdere hvorvidt endringen av utbyggingsplanene vil medføre «*vesentlig endrede virkninger*» (jfr. forskrift om konsekvensutredning). Det vises til at de sentrale interesseavveiningene om hvorvidt vindkraftverket skal bygges eller ikke er gjort i konsesjonsprosessen.

Vi anser det ikke som tilstrekkelig bare å forholde seg til planområdet for å kunne følge opp kapittel II i naturmangfoldloven [vedr. rovfugltrekk]. Trekkorridorer for fugl er ikke så skarpt avgrenset og smale at en kan unngå dem ved å justere på plasseringa av to vindturbiner innenfor planområdet. Det er plasseringa av et vindkraftanlegg i en større geografisk skala som avgjør om det får virkninger for fugltrekk.

Tiltakshaver viser til at rovfugltellingene (inkludert valg av mal og metode) er gjennomført med tanke på samordning av for- og etterundersøkelser med åtte andre vindkraftverk som berører det samme trekket. Dette er gjort for å kunne vurdere eventuelle konsekvenser vindkraftverket medfører i en større geografisk sammenheng.

Vi vurderer på bakgrunn av de gjennomførte undersøkelser at kunnskapsgrunnlaget nå står i et rimelig forhold til risikoen for skade, og at det foreligger tilstrekkelig kunnskap til at et vedtak kan fattes. Ved å utføre etterundersøkelser som vil avdekke omfanget av eventuelle forstyrrelser eller negative virkninger, og om nødvendig implementere tiltak for å redusere disse, vil risikoen for irreversibel skade på naturmangfoldet være betydelig redusert (jfr. føre-var-prinsippet, nml §9). En samordning av for-undersøkelsene med øvrige vindkraftverk som berører det samme trekket underbygger også vurderingen av samlet belastning (nml §10) som er gjort i den oppdaterte konsekvensutredningen for fugl.

Skorveheia vindkraftverk er, slik vi oppfatter ny kunnskap, plassert midt i hovedtrekkleia for fugl og rovfugl langs Agderkysten.

Trekket som er dokumentert over Skorveheia er en del av et omfattende trekk som går på bred front over store deler av kystsonen i Agder og Rogaland. Trekket synes ikke å være spesielt konsentrert over Skorveheia. Tettheten av fugl høsten 2019 ble funnet å være betydelig lavere enn for tilsvarende tellinger fra Svåheia, Egersund og fem vindkraftverk i

	<p>«Bjerkreimsklyngen». Tettheten var imidlertid betydelig høyere enn de samtidige tellingene fra Faurefjellet vindkraftverk.</p>
<p>Fylkesmannen mener at det er nødvendig å foreta en helhetlig faglig vurdering av hvor stor den samla belastningen på hubroen på sørvest-landet er i dag. En slik faglig vurdering bør også klarlegge risikoen for at ytterligere utbygging vil medføre at nasjonale forvaltningsmål om å bevare artene i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder ikke vil kunne nås, jf. naturmangfoldloven § 5.</p>	<p>Tiltakshaver forholder seg til NVEs og OEDs konklusjoner i konsesjonsaken, og viser til at fagutredere vurderer at det er små forskjeller i eventuell konfliktgrad mellom de to utbyggingsalternativene.</p> <p>Tiltakshaver tilslutter seg at det bør gjøres en faglig vurdering av hvordan hubroen påvirkes av vindkraftverk, og viser til etterundersøkelsene som er påbegynt i flere vindkraftverk i Sør-Rogaland.</p> <p>Tiltakshaver viser for øvrig til forslag til avbøtende tiltak i kapittel 7.2.2 i MTA-planen.</p>
<p>Analysen legger til grunn at hovedalternativet ikke vil medføre større krav til veianleggets bredde, kurvaturer og stigningsgrad enn 0-alternativet, til tross for økt turbinstørrelse. Begrunnelsen er at ny teknologi for transport reduserer behovet for økt kurvatur, både i horisontal- og vertikalplanet, og det vises til erfaringer fra Fakken vindkraftverk. Fylkesmannen kan ikke se at det følger med relevant dokumentasjon for slike nye løsninger, og stiller spørsmålsteget ved om disse forutsetningene vil gjelde også i denne konkrete saken.</p>	<p>Det er gjort oppmåling basert på flyfoto av veibredde og horisontale kurvaturer fra Fakken vindkraftverk som viser at dette er tilsvarende det som ligger til grunn for nåværende utbyggingsløsning. Tiltakshaver kan også forelegge kontraktsdokumenter for turbiner i 3-MW størrelse som viser tilsvarende krav.</p> <p>Det må imidlertid påpekes at en utbygging av en mindre turbin basert på dagens transportteknologi vil kunne gi et mindre fotavtrykk.</p>
<p>Retningslinjene for å hindre utslipp til vann og miljø er mangelfullt og veldig overordnet beskrevet i MTA-planen. Her må tiltakshaver beskrive konkret hvilke tiltak som skal gjennomføres ved hvert vassdrag eller bekk som berøres eller krysses, for eksempel behov for sedimenteringsdammer, behandling av vann fra byggegrøper før utslipp til vassdraget, siltgardiner m.m.</p>	<p>Avbøtende tiltak for kryssing av vann er beskrevet i detalj i søknad om utslippstillatelse som er oversendt Fylkesmannen, samt i søknad om tillatelse til fysiske tiltak i vassdrag (MTA-plan vedlegg 11)</p> <p>Det er ikke identifisert andre vassdrag med årssikker vannføring som blir berørt av anleggsarbeidene, men det finnes et mindre bekke drag langs deler av adkomstveien. Tiltakene som er beskrevet i kapittel 6.4.3 i MTA-planen vil være styrende for hvordan arbeidet vil gjennomføres langs dette bekke draget.</p>
<p>Tiltakshaver må ha en tilstrekkelig risikovurdering av alle deler av anleggsaktiviteten i hele prosjektet. Her må det fremgå hvilke aktiviteter som kan medføre uakseptabel risiko, med en tilhørende handlings- og tiltaksplan for hva som skal gjøres for å redusere eventuell risiko.</p>	<p>Risikovurderinger som dekker alle aktiviteter på byggeplass vil utarbeides i tråd med gjeldende lovkrav. Disse vil utarbeides i forbindelse med planlegging og forberedelse til start av anleggsarbeidet i prosjektet.</p>
<p>Det forventes at MTA-planen inneholder beskrivelse av plan for tilbakeføring av massetak og deponi. Ifølge planen vil de delene av massetaket som ikke har permanent arealbruk tilbakeføres etter anleggsperioden. Det er ikke beskrevet hva de skal tilbakeføres til. Dette må presiseres for å sikre landskaphensyn og etterprøvnbarhet.</p>	<p>Det vises til MTA-plan kapittel 5.5 hvor det er slått fast at plan for tilbakeføring av massetak og deponi skal oversendes NVE for særskilt godkjenning. Planen vil utarbeides i samarbeid med prosjektets landskapsfaglig ansvarlig (landskapsarkitekt eller tilsvarende).</p> <p>Det vil være vanskelig å etablere en god plan for tilbakeføring på det nåværende tidspunkt, da det ikke foreligger endelig massebehov for prosjektet. Det er derfor lagt opp til at planen utarbeides på et senere tidspunkt. Tiltakshaver stiller seg positiv til at</p>

	Fylkesmannen i Agder er høringspart i godkjenning av planen for tilbakeføring.
Ved mellomlagring av kreosotstolper skal tilførsel av vann til stolpene hindres så langt det lar seg gjøre, for eksempel ved å dekke til stolpene med presenning. Dette er særlig viktig i perioder med mye nedbør og i tilfeller som her når mellomlageret er plassert i nærheten av vann og vassdrag.	Stolpene skal mellomlagres i en kort periode, og det vil foregå arbeid med helikopter for frakt av stolpene. Bruk av presenning vil være lite hensiktsmessig. Tiltakshaver mener bruk av oljeabsorberende duk vil være tilstrekkelig, såfremt stolpene ikke skal lagres over lengre tid.
Det bør utarbeides prognoser som sier noe om støypåvirkning i anleggsfasen, jf. kap. 4 i M-128/2014, <i>veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2016)</i> . Det bør også vises til støykravene i forurensningsforskriftens kap. 30 om <i>forurensninger fra produksjon av pukk, grus, sand og singel</i> som gjelder for etablering av pukkverk/knuseverk. For øvrig er det kommunen som nå er myndighet for støy fra vindturbiner etter forurensningsloven (fra 01.01.2020).	<p>Prognoser for støypåvirkning fra anleggsarbeidet og massetaket vil være relevante å utarbeide når anleggsarbeidet planlegges i detalj. I den grad grenseverdiene overskrides vil avbøtende tiltak iverksettes i tråd med bestemmelsene i M-128.</p> <p>Avstanden fra nærmeste punkt på planlagt veilinje til bolig er 350 meter på det korteste. Tiltakshaver vurderer at det er liten risiko for at støygrensene overskrides på disse avstandene.</p> <p>Meldeskjema for midlertidig etablering av knuseverk i tråd med <i>forurensningsforskriften</i> §30-11 vil oversendes Fylkesmannen i god tid før oppstart (jfr. MTA-plan kap. 12.1 siste kulepunkt).</p>
Krav om periodevis stenging av vindkraftverket i trekkperioder vår og høst er trolig den eneste måten å bøte for de negative virkningene for fugletrekk, og dette tiltaket må inn i MTA-planen.	Tiltakshaver mener det ikke bør settes krav om avbøtende tiltak før konfliktgrad med rovfugltrekket er avdekket gjennom etterundersøkelser. Det vises til fagutreders vurdering (Ecofact 683): « <i>Det er ikke sannsynlig at kollisjonsomfanget på trekkende rovfugler i Skorveheia vil ligge på et nivå der det gir negative virkninger for hekkebestander.</i> »

Agder Fylkeskommune

Agder fylkeskommune mener ikke at samfunnsnyttene ved økt produksjon av fornybar energi veier opp for de økte negative konsekvenser i forhold til synlighet/landskap, skyggekast og fugl, og anbefaler ikke at konsesjonen endres som omsøkt for Skorveheia vindkraftverk.

Dersom NVE finner å kunne godkjenne endringer i konsesjonen, mener Agder fylkeskommune at følgende vilkår må legges til grunn:

Tiltakshaver påpeker at det er den omsøkte MTA-planen for utbygging som medfører endrede konsekvenser. De omsøkte endringene i konsesjonen medfører i seg selv ingen nevneverdige endrede virkninger for synlighet/landskap, skyggekast eller fugl.

Punktene er sammenfallende med høringsuttalelsen fra Flekkefjord kommune, og det vises til meknadene som er gitt til Flekkefjord kommunes høringsuttalelse.

<p>Agder Energi Nett (AEN)</p>	
<p>I MTA- og detaljplan kapittel 2.8.2 er det beskrevet at "Statnett har bekreftet at de vil tillate tilknytning av Skorveheia vindkraftverk med installert effekt opp til 45 MW". Agder Energi Nett (AEN) vil presisere at det er AEN som eier regionalnettet som Skorveheia er planlagt tilknyttet og dermed må svare for om tilknytningen kan tillates eller ikke.</p>	<p>MTA-planen er korrigert i tråd med AENs presisering.</p>
<p>I MTA- og detaljplan kapittel 3.3.3 er det uklarerheter i eierskap og drift/vedlikehold av 66 kV koblingsstasjon Midtfjellse. [...] Det er avtalt mellom AEN og Norsk Vind Energi at Norsk Vind Energi skal bygge, eie, drifte og vedlikeholde koblingsstasjonen. AEN og Norsk Vind Energi vil inngå drifts- og koblingsavtale som regulerer hvilken part som har myndighet til å koble de forskjellige bryterne i koblingsstasjonen og avklare nødvendig tilgang for hver part.</p> <p>Det observeres også at en del informasjon i avsnitt 2 og 3 beskriver mye av de samme temaene, men med noen små forskjeller iblant annet arealbeslag og lengde på adkomstvei.</p>	<p>MTA-planen ble utarbeidet basert på dialogen tiltakshaver hadde med AEN på sensommeren 2019. Etter at dialogen har utviklet seg, har man blitt enige om andre ansvarsforhold enn hva vi lag til grunn i MTA-planen. Planleggingen av Midtfjellse koblingsstasjon skjer i tett dialog med AEN, og ansvarsforholdene rundt bygging, eierskap, drift og vedlikehold er nå oppdatert i prosjektets MTA-plan, i tråd med hva som er avtalt med AEN.</p> <p>Teksten i MTA-planen er korrigert.</p>

Statnett

MTA-og detaljplanen står det at Statnett har bekreftet at vi vil tillate tilknytning av Skorveheia med effekt på 45 MW. Vi vil minne om at det er Agder Energi Nett som tildeler kapasitet siden tilknytningen skjer i deres regionalnett, og som må inngå en tilknytningsavtale med Norsk Vind Skorveheia AS. Agder Energi Nett vil vurdere om vindkrafttøren oppfyller eventuelle vilkår for å få tildelt nettkapasitet, og setter frister for utnyttelse.

Statnetts vurdering av driftsmessig forsvarlighet innebærer en bekreftelse på at vindkraftverket kan tilknyttes.

MTA-planen er korrigert basert på Statnett sine innspill.

<h2>Norges Televisjon (NTV)</h2>	
<p>Det er bebyggelse som vil motta signaler fra Lyngdalssenderen gjennom vindkraftparken. I enkelte områder er signalstyrken svak og basert på teoretiske beregninger fra Norkring er det konkludert med at det er middels til lav sannsynlighet for at det planlagte vindkraftverket vil skape interferens i disse områdene. For den eller de som eventuelt skulle miste tv-signal, er konsekvensene store (jf. NVE saksnummer 201403153 – Svåheia vindkraftverk). NTV krever derfor at konsesjonær gjennomfører målinger i felt før, under og etter bygging, slik at risikoen for interferens kan håndteres hensiktsmessig.</p>	<p>Risikoen for forstyrrelser er vurdert i forbindelse med konsesjonssøknaden (se kap. 6.8.5). NTVs nye vurdering synes å være i tråd med denne.</p> <p>Tiltakshaver har utarbeidet en plan for avbøtende tiltak som innebærer at målinger av dekningsforhold gjennomføres før og etter utbygging av vindkraftverket (MTA-plan, vedlegg 11). Tidspunkt for gjennomføring av målinger vil være før start av montasje av vindturbiner.</p>
<p>Når dimensjoner øker betraktelig uten at dette defineres som en konsesjonspliktig endring som utløser konsekvensutredningsplikt, fremstår derfor dette som en omgåelse av regelverket. For NTVs del er det mastehøyde, rotordiameter og konkret plassering som er avgjørende ved vurdering av anleggets potensiale til å skape interferens.</p>	<p>Tiltakshaver henviser til konsesjonsmyndigheten å vurdere hva som er konsesjonspliktige endringer.</p>
<p>Norkring har i sine beregninger lagt til grunn en totalhøyde på 200 meter. For å utføre en mer presis beregning, må NTV få opplysninger om endelige dimensjoner og plassering.</p>	<p>Det understrekes det at endelige turbinplasseringer og øvre skranker for dimensjoner er oppgitt i søknaden. Det synes derfor å foreligge tilstrekkelig informasjon for NTV å gjøre egne vurderinger av et «worst case»-tilfelle basert på de største oppgitte dimensjonene.</p>
<p>NTV kan ikke akseptere overgang til annen plattform annet enn i helt spesielle tilfeller, og i slike tilfeller må konsesjonær påregne å yte erstatning til NTV og NTVs kunder.</p> <p>Konsesjonshaver må videre respektere at det er RiksTV/NTV selv som må holde dialogen med sine kunder og NRKs brukere av det digitale bakkenettet for TV. Det er ødeleggende for konkurransen i TV markedet at Norsk vind tar direkte kontakt med sluttbrukere og forteller at deres TV signaler fra bakkenettet kan bli forstyrret av vindturbinene. Dette er i seg selv nok til å skade RiksTVs konkurransekraft i markedet.</p>	<p>Det henvises til plan for avbøtende tiltak for en nærmere beskrivelse av tiltakshavers vurdering av disse innspillene.</p> <p>Når det gjelder informasjonsarbeid planlegger tiltakshaver å informere mulig berørte parter i nærområdet om eventuelle ulemper som kan oppstå som følge av våre aktiviteter. Tiltakshaver vil ikke henvende seg spesielt til RiksTV/NTVs kunder. Det understrekes at NTV står fritt til å kontakte sine kunder på eget initiativ.</p> <p>Det henvises også til OEDs vedtak i klagesak for hhv. Bjerkreim og Måkaknuten vindkraftverk.</p>
<p>[V]vilkåret om beskyttelse av TV-signaler å mangle i konsesjonen. Dette må bero på en inkurie og det anmodes om at dette rettes opp. Det vises i alle tilfeller til at konsesjonær har påtatt seg en forpliktelse i søknaden til å opprettholde signal.</p>	<p>Som det er angitt i konsesjonssøknaden, anser tiltakshaver det som sitt ansvar å avbøte eventuelle forstyrrelser i mottak av TV-signaler som vindkraftverket måtte påføre mottakerne i nærheten. Denne forpliktelsen gjelder uavhengig av hvorvidt vilkåret i konsesjonen foreligger eller ikke.</p>
<p>I tidligere saker, f. eks Svåheia-saken, ville samråd før endelig plassering kunne minsket risiko for den interferens som nå har materialisert seg.</p>	<p>Tiltakshaver ønsker videre å understreke at det er gjort flere forsøk på å komme i kontakt med NTV for å etablere en samrådsprosess, samt avklare hvorvidt vurderingene som ble gjort under konsesjonssøknaden vil være dekkende for den planlagte utbyggingsløsningen. Henvendelser er</p>

	<p>gjort via epost og telefon gjennom mai måned 2019. Vi har også forsøkt å bruke våre kontakter i Norkring for å legge til rette for dialog, uten at dette har ført frem. I tillegg er det gjort to forsøk på å komme i direkte kontakt med administrerende direktør i NTV i perioden vår og sommer 2019.</p> <p>Vi anser det som beklagelig at NTV ikke har besvart våre henvendelser i planleggingsfasen. Justering eller fjerning av vindturbiner på dette tidspunktet vil være problematisk for fremdrift og totaløkonomi i prosjektet, og vil på dette tidspunktet ikke være ønskelig fra tiltakshavers side.</p>
--	---

Forsvarsbygg

<p>Vindturbinene i Skorveheia vindkraftverk har en uregelmessig plassering i terrenget og utgjør derfor ikke en vindpark ifølge definisjonen i Merkeforskriftens §3, pkt. o): «Samling av fem eller flere vindturbiner som står så tett, og med en slik formasjon, at det kan være tilstrekkelig å merke et utvalg av vindturbinene som inngår i vindparken». Alle vindturbinene i Skorveheia vindkraftverk er derfor merkepliktige og må hindermerkes av hensyn til flysikkerheten.</p>	<p>Det er Luftfartstilsynet som fatter endelige vedtak om hinderlysmarkering. På grunn av mulighetene for lysforurensing for bebyggelsen i Flekkefjord, anser tiltakshaver det som viktig at perimetermerking benyttes, og at antallet merkede turbiner reduseres så langt som mulig, samtidig som flysikkerhet ivaretas. Basert på gjeldende retningslinjer fra luftfartstilsynet vil det kunne være tilstrekkelig å merke tre vindturbiner med hinderlys.</p>
<p>For å sikre tilstrekkelig kontrast av de hvite vindturbintårn mot en snøhvit bakgrunn når nacellelysene er innhyllet i skyer, må turbintårnene også merkes på mellomliggende nivå med hinderlys plassert rundt den øverste del av turbintårnets nedre tredjedel.</p>	<p>Tiltakshaver ønsker å legge til rette for at turbiner med hinderlysmarkering også utstyres med NIR-lys plassert på tårnet.</p>
<p>...</p>	<p>Tiltakshaver har i dialog med Forsvarsbygg (Steinar Nilsen, 18.02.2020) forstått at Forsvaret ikke har merknader til bruk av radaraktiverede hinderlys på prosjektet.</p>

Verneområdestyret for Flekkefjord landskapsvernområde

<p>1. Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder kan ikke støtte vindmølle-utbygging som fører til at i Flekkefjord landskapsvernområdet blir det enda flere synlige vindmøller.</p>	<p>Sammenliknet med konsesjonssøknaden er antallet synlige vindturbiner i landskapsvernområdet redusert i områder med utsyn mot Skorveheia vindkraftverk. Antall synlige vindturbiner er økt i områder med marginal synlighet.</p>
<p>2. Vi er også sterkt kritiske til den feilinformasjon NV har gitt om synlighet når det gjelder Flekkefjord landskapsvernområdet. Nullalternativet heller ikke kan tillates siden det fremkommer klart at forutsetningene i konsesjonen ikke oppfylles.</p>	<p>Se eget brev med merknader til høringsuttalelse fra Martin Løvland.</p>
<p>3. Større turbiner på Skorveheia og mange vindkraftverk på flere av sidene til Skorveheia, fører til at bl.a. sjeldne og store rovfugler ikke har noen steder å fly.</p> <p>Overvåking og at skader oppdages i etterkant har ingen hensikt.</p>	<p>Tiltakshaver finner ikke at disse påstandene er dokumentert. Påvirkningen Skorveheia vindkraftverk er vurdert å ikke ha begrensede bestandsmessige konsekvenser.</p> <p>Overvåkning og registrering av eventuelle skader vil være svært viktig for å dokumentere den faktiske påvirkningen og, om nødvendig, implementere avbøtende tiltak.</p>
<p>5. Utbygging vil kreve tillatelse etter Kulturminneloven § 8 når det gjelder å krysse et gammelt grensegjerde ved Snoreknuten. Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder ønsker å understreke at kulturminneverdien av dette gamle grensegjerdet forringes totalt med utbygging.</p>	<p>Tiltakshaver vil understreke at grensegjerdet er planlagt krysset på et punkt ved Snoreknuten, og at krysningen muligens vil berøre en liten del av gjerdet. Tiltakshaver er ikke enig i at kulturminneverdien av grensegjerdet forringes totalt.</p>
<p>6. Det er pålagt krav om å utrede virkningen på landskap og fugl etter naturmangfoldloven. Det ble opplyst at endelig rapport ikke ble ferdig før medio desember 2019 men verneområdestyret har ikke fått den rapporten ennå.</p> <p>Miljødirektoratet har investert [...] i restaurering av Mønstremyr og Botnen som ligger tett inn til Skorveheia innenfor landskapsvernområdet. Her finnes et kjempe viktig våtmarksområde plassert i hovedtrekket for rovfugler [...]. I lys av at det nå er flere vindkraftverk på flere av sidene til Skorveheia, bør det nå være helt uaktuelt å bygge ut dette heieområdet. Poenget er at når ett og ett område gis konsesjon separat, blir det vanskelig å vurdere helheten av skadevirkningene til rovfuglene.</p>	<p>Resultatene av konsekvensutredningene for landskap og fugl ble presentert for styret i landskapsvernområdet i møte den 12.09.2019. Rapportene er også blitt gjort tilgjengelige på NVEs hjemmesider i høringsperioden. Det er i tillegg utarbeidet en tilleggsrapport som dokumenterer rovfugltrekket. Denne ble gjort tilgjengelig på NVEs hjemmesider den 17.12.2019.</p> <p>Tiltaket på Mønstremyr ble iverksatt i 2016, da konsesjonen for Skorveheia vindkraftverk var stadfestet av OED. Sumvirkninger av etablerte og planlagte vindkraftverk i regionen er vurdert i konsekvensvurderingen for fugl, kapittel 8 (Ambio 683) samt vurdert i konsesjonsvedtaket.</p>

Flekkfjord og Oplands Turistforening (FOT)

Friluftsliv

I ny utredning om landskap, s. 34, blir det vurdert «Tiltaket vil likevel ha en betydelig negativ virkning i forhold til viktige utsiktspunkter, sentrumsnære friluftsområder, bosettingsområder og viktige sikrede rekreasjonsområder». Likevel er konsekvenser for friluftslivet mangelfullt beskrevet i ny landskapsanalyse.

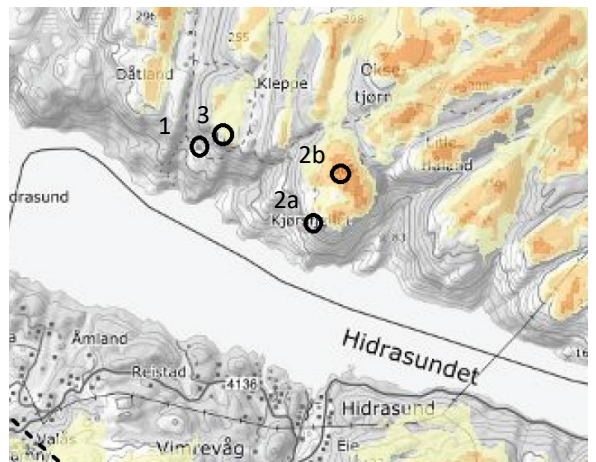
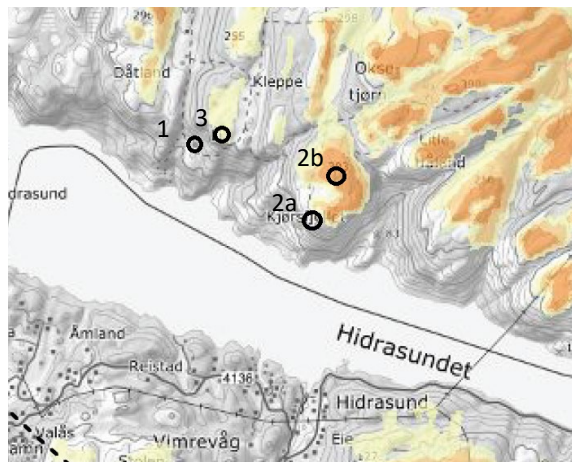
Det understrekes at virkningsomfanget for friluftsliv ved Vardefjell og turområdene nordøst i landskapsvernområdet ble vurdert til «stort negativt» i fagrapport friluftsliv (Ambio 25315-14). De endrede virkningene for friluftsliv som følge av ny utbyggingsløsning er i all hovedsak knyttet til endringer i visuelle virkninger. Disse er redegjort for i den oppdaterte landskapsvurderingen (MTA-plan, vedlegg 7-1). De endrede visuelle virkningene er vurdert å ikke gi vesentlige endringer i virkninger for friluftsliv. Temaet er derfor ikke behandlet på nytt.

FOT er eier av turisthytte, 3 bygninger, i Li samt omkringliggende områder. Turisthytten er mål for både dagsbesøk og overnattingsbesøk, og er flittig brukt til begge formål. [Det ser ikke] ut til at DNT-hytta Li ikke har fått den oppmerksomhet som den fortjener. Det samme gjelder fjelltoppene i nærheten, som gjerne besøkes på samme tur som når man går til FOT sin turisthytte i Li. For oss er det av stor betydning å vite med sikkerhet hvilke konsekvenser inngrepet får.

Det bemerkes at friluftsområdene i landskapsvernområdet i fagrapport friluftsliv er tillagt stor verdi, noe som blant annet begrunnes i innlemmingen av gården Li i turistforeningens hyttenett. Utkikkspunktene Kongsfjellet og Kjørsfjellet er også tillagt vekt i vurderingene av virkninger for friluftsliv.

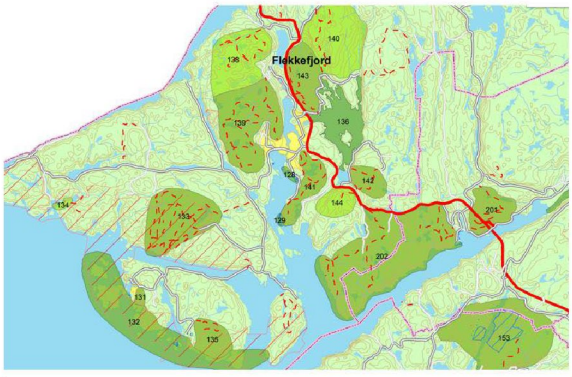

Av synlighetskartet i den oppdaterte landskapsvurderingen fremgår følgende (se kart):

1. Ingen vindturbiner vil være synlige fra Gården Li
2. Ingen vindturbiner vil være synlige fra trig-punktet på Kjørsfjellet (2a), mens alle turbinene vil være synlige fra toppen litt lengre nord (2b)
3. På Kongsfjellet er antallet synlige turbiner redusert fra 4 ved konsesjonssøkt utbyggingsløsning til 3 ved den nye utbyggingsløsningen.

Vi mener at det foreligger en ufullstendig beskrivelse av konsekvenser for både lokale, regionale og nasjonale friluftslivsverdier. Vi ber NVE om at det må utarbeides tilleggsutredninger for tema «Friluftsliv», jf. konsekvensutredningsprogrammet og konsekvensutredningsforskriften § 27.

Tiltakshaver henviser til fagrapport Friluftsliv kap. 5 (Ambio 25315-14) hvor friluftsverdiene i vindkraftverkets influensområde er beskrevet. Tiltakshaver vurderer at konsekvensutredningens beskrivelse av disse verdiene også er dekkende for dagens situasjon (se kart under).

<p>I konsekvensutredningsprogrammet er det krav til at «Tiltaket skal visualiseres fra representative steder». For at FOT og NVE skal kunne vurdere dette bedre, er det nødvendig med både langt flere fotografier og at kravet til representativitet blir oppfylt.</p>	<p>De oppdaterte visualiseringene er gjort basert på innspill mottatt fra kommune og beboere i Flekkefjord kommune. Relevante fotostandpunkter fra opprinnelige KU er tatt med, og enkelte andre lagt til. Det er i tillegg utarbeidet en 3D-modell over vindkraftverket som gir gode muligheter til å vurdere visuelle virkninger fra omkringliggende steder.</p>
<p>Vi viser til kartlegging av og verdsetting av friluftslivsområder i Vest-Agder i perioden 2012-2013. Skorveheia vindkraftverk berører svært viktige regionale friluftslivsverdier.</p> 	<p>Friluftsverdiene som er beskrevet i konsekvensvurderingen dekker i all hovedsak de regionale friluftsområdene med stor verdi (se figuren under). Område A, C, D E og H er gitt «stor verdi» som tilsvarer regionalt viktige friluftsområder. Det er et mindre avvik på område F, hvor konsekvensutredningen angir middels verdi, som tilsvarer lokalt viktige friluftsområder.</p>
<h3>Konsekvenser av støypåvirkning</h3>	
<p>Vi viser til at støy var et vurderingstema i avsnittet 5 «Friluftsliv og ferdsel» i konsekvensutredningsprogrammet for Skorveheia vindkraftverk. Vi kan ikke se at dette temaet er tilstrekkelig belyst og drøftet som del av temaet «Friluftsliv og ferdsel» i søknad om konsesjonsendringer fra Norsk Vind Skorveheia AS, og for så vidt heller ikke i «Skorveheia vindkraftverk – MTA- og detaljplan». Vi viser til at det foreligger stier og regionalt friluftslivsområdet i umiddelbar nærhet av det skisserte planområdet. Vi mener det er behov for ytterligere vurderinger av temaet som del av en tilleggsutredning for friluftsliv, jf. konsekvensutredningsforskriften § 27.</p>	<p>Det vises til vurderingene gjort i fagrapport friluftsliv kap. 6.2.3 og 7.1.2 (Ambio 25315-14) hvor det fremgår at grenseverdien for stille områder er lagt til grunn for vurderingen av konsekvenser for friluftsliv som følge av støypåvirkninger. Virkninger av støy er også hensyntatt i vurderingen av konsekvensgrad i rapporten.</p> <p>Det vises også til oppdaterte vurderinger i MTA-planens kapittel 12.2.6 i tråd med bestemmelsene i støyretningslinjen kap. 2.3.1.</p>
<h3>Flekkfjord landskapsvernområde</h3>	
<p>Vi viser til at samlet belastning og sumvirkninger var et viktig punkt i konsekvensutredningsprogrammet [...]</p> <p>Vi mener også at vurderingen av de samlede virkningene for landskap og landskapsøkologi er utilstrekkelig belyst i samband med søknad om konsesjonsendringer- med tanke på allerede etablerte vindkraftverk i regionen - og nærheten mellom landskapsvernområdet og det planlagte Skorveheia vindkraftverk.</p>	<p>Sumvirkninger som følge av visuelle virkninger fra Tellenes og Lista vindkraftverk er vurdert i den oppdaterte konsekvensvurderingen for landskap (MTA-plan, vedlegg 7-1). Det er også utarbeidet visualiseringer som viser de ulike vindkraftverkene fra Hidra. Det er gjort en vurdering av samlet belastning fra to utkikkspunkter (Vardefjell og Hågåsen på Hidra).</p> <p>Samlet belastning for fugl er vurdert i konsekvensvurderingen for fugl (Ecofact 683).</p>

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF)

FNF Agder mener at Skorveheia vindkraftverk vil gi stor negativ konsekvens for viktige friluftslivsområder og redusere de landskapskvalitetene som området har, særlig hvis det reviderte prosjektet med 60 % høyere vindturbiner blir realisert.

Tiltakshaver viser til at virkningsomfanget for friluftsliv ved Vardefjell og turområdene nordøst i landskapsvernområdet er vurdert til «stort negativt» i fagrapport Friluftsliv (Ambio 25315-14).

Tiltakshaver er enig i at de visuelle virkningene av prosjektet må anses å øke noe som følge av den økte dimensjonen. Det er imidlertid viktig å understreke at en reduksjon i antall turbiner vil kunne gi noe reduserte visuelle virkninger på heidrag og utkikkspunkter med utsikt til hele vindkraftverket.

Skorveheia vindkraftverk vil også komme i konflikt med Flekkefjord landskapsvernområde, hvor etablering av vindturbiner som rager 200 meter over bakken vil påvirke landskapets karakter som er en del av verneformålet.

Endringer i visuelle virkninger og konsekvenser for Flekkefjord landskapsvernområde er vurdert i den oppdaterte landskapsvurderingen.

La Naturen Leve (LNL)

a) Anleggskonsesjon

Vi finner ellers at de vurderingene som er gjort knyttet til skyggekast, landskapspåvirkning og fare for iskast, er utilstrekkelige i lys av endret turbinutforming.

Tiltakshaver viser til skyggekastra rapport (MEV WS 2019-007) for oppdaterte skyggekastberegninger samt en redegjørelse for antall boliger og fritidsboliger med skyggekastomfang over NVEs anbefalte grenseverdier samt avbøtende tiltak.

Risiko for iskast vil vurderes og oversendes NVE i tråd med konsesjonsvilkår §11.

b) fra MTA-plan

Skorveheia vindkraftverk vil både alene og sammen med en rekke andre vindkraftverk i regionen få store konsekvenser knyttet til så vel det visuelle inntrykk som påvirkning av naturmangfold og verneformålet til Flekkefjord landskapsvernområde. MTA-planen tar ikke hensyn til noe av dette [...]. [Landskapsvurderingene] er lettvinne og tar ikke hensyn til naturmangfoldlovens mange krav, vi nevner her f. eks. §§ 8 og 9 og ikke minst § 10 om samlet belastning.

Tiltakshaver mener landskapsvurderingene som er gjort klart oppfylder naturmangfoldslovens §8 og §9. Sumvirkninger knyttet til visuell påvirkning vil ikke omfattes av naturmangfoldslovens §10 jfr. «Veileder Naturmangfoldsloven kapittel II» hvor det fremgår følgende:

«[De miljørettslige] prinsippene får ikke anvendelse ved rene estetiske eller visuelle virkninger på landskap eller geologi»

Samlet belastning for fugl er vurdert i tråd med forskriftens bestemmelser i den nye konsekvensvurderingen (Ecofact 683).

Når man, basert på erfaringer fra andre vindkraftverk, ikke minst Lista, vurderer de terrenginngrepene som må foretas på Skorveheia, blir attraktiviteten for de fleste menneskers friluftsliv ganske illusorisk.

Vår erfaring er at vindkraftanlegg opplever en betydelig økning i ferdsel etter ferdigstillelse. Brukergruppene er imidlertid en annen. Attraktiviteten som friluftsområde er i stor grad knyttet til veienes funksjon som tilrettelegger.

d) fra Konsekvensutredning Fugl

Utredningen konkluderer med at planområdet trolig er et av landets viktigste rovfugltrekk og at rovfugl er blant de gruppene av fugl som anses særlig sårbar for vindkraft.

Rovfuglundersøkelsene høsten 2019 «bekrefter [at] trekket av rovfugler går på bred front i kystsonen [ved Flekkefjord]». Det er imidlertid ikke dokumentert at planområdet utpeker seg spesielt i denne sammenheng.

Konsekvensutredningen påpeker at rovfugl er den fuglegruppen som er mest utsatt for kollisjon med vindkraftverk, men viser også til at det er indikasjoner på at stasjonære rovfugler er mer utsatt enn trekkende rovfugl.

Det sies at området sannsynligvis inngår i hubrotterritorier. [...] Regionen hadde i utgangspunktet trolig landets tetteste landfaste bestand av hubro, før storstilt vindkraftutbygging tok til.

Det er så langt tiltakshaver kjenner til ikke dokumentert noen sammenheng mellom vindkraftutbyggingen i regionen og status for hubro og spurvefugl.

Det vises for øvrig til pågående etterundersøkelser for hubro ved åtte vindkraftverk i Sør-Rogaland som vil gi økt kunnskap om hubroens sårbarhet knyttet til etablering av vindkraftverktemaet.

Motvind Sørøst

1. Norsk Vind AS om behovet for konsekvensutredning.

Dette gir en total installert effekt på 52.8 MW (8*6.6). Den gjeldende anleggskonsesjonen har en total installert effekt på 35 MW. Dette gir en økning på hele 17.8 MW, og er langt over grensen på 10 MW som utløser konsekvensutredning etter KU forskriften.

Dette må bero på en misforståelse, da det kun er omsøkt en økning på 9 MW i forhold til konsesjonsgitt effekt. Dersom totalt installert effekt overskrider konsesjonsgrensen vil en turbin fjernes. Bestemmelsene i forskrift om konsekvensutredning kommer dermed ikke til anvendelse slik Motvind hevder.

I forskrift om konsekvensutredninger § 20 står det: "Konsekvensutredningen skal inneholde en beskrivelse av den nåværende miljøtilstanden og en oversikt over hvordan miljøet antas å utvikle seg hvis planen eller tiltaket ikke gjennomføres (null-alternativet).» Det Norsk Vind kaller null-alternativet er den eksisterende konsesjonen, selv om den ikke er bygd. Det fører til at vurderingsgrunnlaget for konsekvensutredningen blir feil. Den gjeldende konsesjonen er ikke et null-alternativ.

Tiltakshaver er uenig i at 0-alternativet skal være «ingen utbygging». Det vises i dette til at vurderingene om hvorvidt vindkraftverket skal realiseres er gjennomført i konsesjonsprosessen.

En realisering av vindkraftverket basert på eksempelløsningen som lå til grunn for konsesjonssøknaden ville ikke medført behov for konsekvensutredninger. Årsaken til at forskrift om konsekvensutredning kommer til anvendelse er derfor at planene er endret sammenliknet med det som ligger til grunn for den rettskraftige konsesjonen (jfr. søknad om økt installert effekt).

Siden 0-alternativet skal representere referansesituasjonen eller utgangspunktet må dette nødvendigvis innebære at vindkraftverket realiseres i tråd med konsekvensanalysene i konsesjonssøknaden. Det er derfor kun relevant å utrede endringen som den nye utbyggingsløsningen medfører.

Et tilleggspoeng er at den den klattvise vurderingen strider mot naturmangfoldslovens § 10 om at tiltakets påvirkning på et «økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for».

Tiltakshaver understreker at de fagtema hvor det er vurdert at den endrede utbyggingsløsningen gir en annen påvirkning enn hva som ligger til grunn for konsesjonssøknaden er det gjennomført nye konsekvensutredninger. Dette gjelder fagtema visuelle virkninger og fugl. Fagtema fugl er viet spesiell oppmerksomhet, blant annet ved gjennomføring av nye og omfattende undersøkelser av rovfugltrekket som er utformet spesielt med tanke på å dokumentere samlet belastning knyttet til etablering av øvrige vindkraftverk som berører det samme rovfugltrekket. Samlet belastning er for øvrig også grundig vurdert i NVE og OEDs tidligere konsesjonsvedtak. Tiltakshaver kan derfor ikke si seg enig i Motvinds påstand om brudd på naturmangfoldlovens §10.

Når Norsk Vind sammenligner ny utbyggingsløsning med gammel konsesjon i stedet for med nåværende miljøsituasjon, er dette i strid med [§ EIA-direktivet (2014/52/EU)].

Henvisningen til EIA-direktivet artikkel 5 nr. 3 (a) synes å være relatert til bruk av kompetente rådgivere i konsekvensutredninger. Tiltakshaver bekrefter at rådgiverne som er benyttet i arbeidet med konsekvensvurderingene er kompetente innenfor de relevante fagområdene. Motvinds påstand om brudd på EUs regelverk synes for øvrig

	ikke å være relevant for tematikken Motvind har som utgangspunkt i sin høringsuttalelse.
<h2>2. Manglende temaer i søknaden</h2>	
<ul style="list-style-type: none"> • Konsekvensene for reiselivet og annen næringsvirksomhet • Konsekvensene for tap av eiendomsverdier på naboeiendommer • Konsekvensene for TV signalene fra NTV- Norsk Televisjon sitt bakkenett • ROS – Risikoanalyser for spesialtransport på offentlig vei, og arbeidene på selve anleggsområdet. • De totale virkningene på folkehelsen slik som det er beskrevet i folkehelseloven. Nå er det bare delvise, sektorvise vurderinger • Avklaringer og dispensasjoner om kommunes arealplan mangler (LNF-område mv.). Ref. NVEs brev datert 27.11.2019 ang. detaljplan/MTA • Fra 1.1 2019 har det vært krav til Internkontrollsystem. Ifbm. folkemøte for Bjerkreim vindkraftverk i desember 2019, bekreftet Norsk Vind at det ikke hadde et Internkontrollsystem, og det var heller ikke igangsatt arbeidet med å få dette på plass. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsekvenser for reiseliv og annen næringsvirksomhet er vurdert i konsesjonssøknaden i tråd med utredningsprogrammet fastsatt av NVE. Det vises også til MTA-plan, vedlegg 7. • Det er ikke stilt krav om vurdering av konsekvenser for eiendomsverdier i vindkraftverkets influensområde. Det henvises for øvrig til NVEs kunnskapsgrunnlag for en vurdering av temaet • Konsekvenser for TV-signaler er vurdert av Norkring i forbindelse med utarbeiding av konsesjonssøknaden. For forhold knyttet til eventuelt endrede konsekvenser henvises det til egen tilbakemelding til NTVs høringsuttalelse. • Risiko for alvorlige ulykker og/eller katastrofer er vurdert opp mot KU-forskriftens bestemmelser i prosjektets konsesjonssøknad samt søknad om økt installert effekt. Risikoanalyser vil utarbeides i tråd med gjeldende regelverk som en del av de praktiske forberedelser til transport og anleggsarbeider. • Tiltakshaver kan ikke se at det ihht regelverk for utarbeidelse av MTA-plan er stilt krav om en analyse av totale virkninger ifht folkehelseloven. • Forholdet til plan- og bygningsloven er diskutert i MTA-planens kapittel 1.1.1. NVEs brev datert 27.11.2019 har ikke relevans for denne saken, da prosjektets MTA- og detaljplan allerede var tatt til behandling av NVE. • Norsk Vind Skorveheia AS tilfredstiller de krav som stilles til internkontrollsystem, jfr. Energilovforskriften og Internkontrollforskriften. Norsk Vind AS følger for øvrig de samme krav i den grad de gjelder.
<h2>3. MTA tilfredstiller ikke kravene til NVE</h2>	
<p>«Detaljplanen skal vise hva som faktisk skal bygges, og inkluderer blant annet antall turbiner og plassering av disse i planområdet. Videre skal veier til hver turbin illustreres på kart og type turbin, tårnhøyde og rotordiameter skal oppgis.»</p> <p>I søknad om konsesjonsendring og MTA er [dette] ikke oppgitt</p>	<p>MTA-planen er som Motvind påpeker basert på en angivelse av ytre dimensjoner på turbinen, uten at turbintype er endelig avklart. Når vi likevel mener at fremlagt dokumentasjon tydeliggjør tilstrekkelig konsekvensene av en utbygging er det knyttet til følgende forhold, og at utfallsrommet på +/- 2 meter på vingelengde og tårnhøyde vil være neglisjerbart. Det understrekes også at konsekvensutredningene konsekvent benytter et verste tilfelle når konsekvensene skal angis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Layout Detaljplanen viser en maksimal utbygging med 8 turbiner. Det er også understreket at dersom maksimal installert effekt overskrider omsøkt grense, vil en enkelt turbin tas bort.

	<ul style="list-style-type: none"> • Størrelse på turbiner Som øvre grense for dimensjoner har vi lagt til grunn de største turbinene som er tilgjengelige på markedet. Et endelig valg av turbinleverandør vil ikke gi turbiner med dimensjoner ut over de oppgitte maksimale størrelser. <p>Vi er således innforstått med at MTA- og detaljplanen blir saksbehandlet ut fra en situasjon for en maksimal utbygging selv om man ved endelig valg av turbinleverandør vil kunne se at det eksempelvis blir færre turbiner eller at turbindimensjoner blir mindre. Mao; et endelig valg av turbintype vil ikke endre hvor turbinene skal stå og vil ikke innebære større dimensjoner enn det som er forutsatt i MTA-planen.</p>
Terrenginngrepene som er planlagt er ikke beskrevet i MTA. Da det bare er generelle beskrivelser som ser ut til å være klippet ut av andre MTA fra helt andre anlegg.	Det er gjort et betydelig arbeid for å detaljere ut veglinjer for prosjektet. Detaljplanen viser også inngrepsgrenser samt arealer for massetak, deponi, mellomlagring etc. Vi oppfatter at detaljplanen sammen med beskrivelser i MTA-planen tydeliggjør prinsipper for utbygging og hvordan disse skal implementeres på Skorveheia.
Veibuffer og inngrepszone	Veibuffer er beskrevet i MTA-plan kapittel 5.1 og 5.2.1. Inngrepsgrensen/veibufferen er angitt i prosjektets detaljplan.
4. Hubro	
<p>I Ecofact rapport fra 20.8.2019 står det: <i>«I forbindelse med søk etter hubro den 29.5.2019, ble det også registrert hekkefugler i området, om enn mindre systematisk.»</i></p> <p>Konsekvensene av dette er at det ikke kan drives anleggsvirksomhet i området fra 1. februar til 31. juli hvert år, tilsvarende det som er satt som krav av NVE for Tysvær Vindkraftverk.</p>	<p>Tiltakshaver understreker at det ikke er registrert hekkende hubro innenfor plangrensen i forbindelse med konsekvensutredningene, selv om det under rovfugltellingene er funnet enkelte sportegn som indikerer at hubroen benytter området.</p> <p>Under søk etter hubro den 29.05.2019 ble det imidlertid søkt etter andre hekkende fugler innenfor plangrensen. Hekkefuglregistreringer (av andre arter enn hubro) ble for øvrig gjennomført i juni 2019 (se Ecofact rapport 683).</p>
7. Utsatt frist for idriftsettelse	
<p>Allerede i Stortingsmelding nr. 25 (2015–2016) sto det:</p> <p><i>«Regjeringen vil stramme inn praksis for behandlingen av søknader om utsatt frist for idriftsettelse for vindkraftkonsesjoner.»</i></p> <p>Det er derfor ingen saklig grunn til å gi utsatt frist til Skorveheia vindkraftanlegg.</p>	<p>Vi oppfatter at NVE har tydeliggjort sin tilnærming til bruk av egne ressurser fremover og har satt klare føringer for at prosjekter skal være ferdigstilt innen 31.12.21. Denne tidsfristen er sammenfallende med ny ferdigstillelsesdato for Skorveheia. Årsaken til at det har tatt lang tid fra konsesjon til vi nå er klar for bygging skyldes uavklarte forhold omkring nettilknytning. Det er først nå regional netteier har gjort nødvendige tiltak i sitt nett til å kunne knytte ny produksjon til nettet. Dette ble klargjort i 2019 og vi har deretter jobbet så raskt som mulig med å gjøre prosjektet klart for bygging. Det understrekes i denne sammenheng at tilgjengelig kapasitet i nettet</p>

	etter foreliggende planer først vil være tilgjengelig i løpet av 2021. Årsaken til at vi søker om utsatt idriftsettelse skyldes derfor forhold utenfor vår kontroll.
8. Større sveipareal	
Norsk Vind hever at den nye utbyggingsløsning bare har en minimal forandring i forhold til konsesjonen. Dette stemmer ikke, da det totale sveiparealet blir svær mye større. Det vil gi mye større kollisjonsfare for fugl, og dette er ikke vurdert.	Det er utarbeidet en konsekvensvurdering av Ecofact som tydeliggjør deres vurderinger knyttet til risiko for fugl ved større sveipareal (Ecofact 683). Det understrekes for øvrig at det økte sveiparealet er vurdert i sammenheng med en redusert omdreiningshastighet for større turbiner, sammenliknet med det som lå til grunn for konsesjonssøknaden. Risiko for fugl kan ikke antas å være proporsjonal med sveipt area.
9. Støyanalyser	
Det er ikke spesifisert hvilken turbintype som skal installeres, det er derfor helt meningsløst å gjøre noen støyanalyser da kildestøyen ikke er kjent. I de støyanalysene som er gjort forutsettes det at noen turbiner kjøres i støyreducerende modus. Dette er ikke i samsvar med kravene i M-128 og NVEs brev til alle vindkraftselskapene. Alle beregninger og analyser skal gjøres som «worst case»	I MTA-planens beregninger er det benyttet en turbintype og en kildestøy som representerer den utbyggingsløsningen som vi forventer gir en størst mulig støyutbredelse. Kildestøyen for de aktuelle turbinene er kjent. Tiltakshaver sier seg derfor uenig i at de forelagte beregningene er «meningsløse». Tvert imot viser de beregnet utbredelse av støy ved en utbygging med en av de vindturbiner som er aktuelle for prosjektet.
Støyanalysen må gjøres ut fra de turbinene som skal brukes, og resultatet må inngå i MTA. MTA kan derfor ikke godkjennes før nye støyanalyser er gjort og sendt på høring.	Som redegjort for i MTA-planens pkt 13.2.3 vil det forelegges oppdaterte beregninger når endelig turbin er valgt. Uansett skal ikke grenseverdier for støy overskrides ved noen bygninger med støyfølsom bruk hvis ikke vi har avtale med eier.
Det er ikke tatt hensyn til [usikkerhet] i konklusjonen, og det må derfor legges til 3 dBA til alle de beregnede verdiene, noe som betyr at mangle flere boliger vil komme over støygrensen på Lden 45 dBA.	Differansen mellom «verste tilfelle» og faktisk årsmidlet støynivå (L_{den}) er anslått å være 3-5 dB. NVEs krav om bruk av «verste tilfelle» i beregningene vil derfor ivareta eventuell usikkerhet i beregningene sett opp mot gjeldende regelverk. Det understrekes også at støyberegningene uansett er gjennomført med konservative antakelser, noe som tilsier at faktisk støynivå vil ligge en god del lavere enn det som er angitt som «verste tilfelle» i beregningene. Resultater fra ettermåling av støy ved Egersund vindkraftverk viste en differanse på 1.5 dB mellom målt og beregnet støynivå («verste tilfelle») i nærheten av støymottakerne. Beregningen ble utført basert på faktisk målt støynivå fra turbinene.
Dette samme gjelder for skyggekast og visualisering	Skyggekastberegningene og visualiseringene er utført for turbintype med maksimale dimensjoner. Dermed vil utført skyggekastberegning vise et verste tilfelle. En utbyggingsløsning med færre og/eller mindre turbiner vil medføre at skyggekastsituasjonen og de visuelle virkningene blir uendret eller redusert. De vil under ingen omstendighet kunne bli verre.

Naturvernforbundet i Agder

Landskapspåvirkning

For verneområdets vestlige del og innløpet til Hidrasund er denne økte synligheten ikke vist i mta-planen. (I Figur 26 mta- planen er ny synlighet falt ut/fjernet)

I figur 26 i MTA-planen er beregningen av synlighet kun gjort ut til en avstand på 6 km fra vindturbinene. Dette er korrigert i ny versjon av planen. Synligheten i verneområdets vestre del og innløpet til Hidrasund er korrekt gjengitt i landskapsrapporten (MTA-plan, vedlegg 7-1).

Den økte høyden gjør også at der man bare så tuppen av vingspissene, vil man kunne se hele vingene og blink fra tårnet. Dette utgjør også en vesentlig endring i synlighet i skjærgården sør og vest i landskapsvernområdet.

Synligheten er endret i denne delen av landskapsvernområdet. Samtidig er antallet vindturbiner redusert samtidig som turbinene langs den sørlige ryggen er trukket litt lengre nordover og ned fra de høyeste toppene. Dette gjør at endringen i synlighet er mindre enn dersom man la til grunn samme turbinpunkter og terrenghøyde.

Hjortevilt

Trekkveier og vandringsmønster for hjortevilt må utredes og tiltak (ledegjerder m.m.) nedfelles i detaljplan.

Tiltakshaver vil vurdere avbøtende tiltak for hjortetråkk i de tilfeller hvor det er aktuelt. Tiltaket er nedfelt i revidert MTA-plan kap. 7.2. Det må imidlertid legges til grunn at veiene i vindkraftverket vil endre eksisterende trekkruiter i planområdet.

Insekter og flaggermus

Konsekvensutredningen og mta- plan har ikke opplysninger om [insekter og flaggermus].

Tiltakshaver har forholdt seg til utredningsprogrammet som er fastslått av NVE.

Myr, kystlynghei og klokkesøte

Formuleringene [om bevaring av kystlynghei og klokkesøte] må spisses slik at de i mta-planen gir reell beskyttelse for nasjonalt viktige naturverdier.

Tiltakshaver understreker at hensynet til kystlynghei og klokkesøte har vært viktig i detaljplanleggingen av vindkraftverket. Videre vurderer tiltakshaver at de foreslåtte tiltakene er tilstrekkelige for å redusere konsekvensen av inngrep i områder med kystlynghei. Hensynet til kystlynghei og klokkesøte må uansett sees i sammenheng med kravet om god terrengtilpasning og landskaphensyn.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Hubro

Til tross for at det er påvist minst én hekkelokalitet for hubro (sterkt truet, EN) i planområdet (beskrevet i den opprinnelige konsekvensutredningen), er ikke dette hensyntatt.

Det foreligger relativt troverdige opplysninger om tidligere hekking i planområdet, men det er ikke avdekket spor etter hekking i forundersøkelsene (befaring i 2013 samt lytting og befaring i 2019).

Forholdet til hubro er ivaretatt i prosessen hvor det er lagt til grunn at planområdet inngår i et hekketerritorium (NVEs bakgrunn for vedtak) og at hekkelokaliteten har vært i bruk (OEDs vedtak i klagesaken)

Tilleggsutredninger for naturmangfold fra 2013 slår fast at konsesjonen er i strid med regionale og nasjonale forvaltningsmål for arten.

Dette stemmer ikke. Tilleggsutredningen (datert 21.11.2013) har et forbehold knyttet til hvorvidt hubroen hekker i planområdet: «Dersom opplysningen om at hubroen hekker i planområdet stemmer, vil en utbygging av Skorveheia vindkraftverk og flere andre vindkraftverk i kystsonen vurderes å bryte med forvaltningsmålene for hubro.»

Det understrekes at tilleggsutredningen ble utarbeidet og oversendt NVE etter at befaringsen av den mulige hekkelokaliteten ble gjennomført.

Rovfugltrekk

Konklusjonen om å gi konsesjon, slik det fremgår av OEDs avgjørelse i klagesaken, bygger opplagt på feilinformasjon. Denne feilinformasjonen kommer fra en uttalelse fra Fylkesmannen i Vest-Agder (2013), der det heter at planområdet ikke er kjennetegnet av formasjoner som skulle tilsi termikk som kan føre seilende rovfugl opp i turbinbladhøyde. Dette er en misvisende og lite kunnskapsbasert uttalelse

Tiltakshaver tilslutter seg at uttalelsen fra Fylkesmannen i Vest-Agder har en uheldig formulering. Det er imidlertid hevet over enhver tvil at tiltakshaver har gitt korrekte opplysninger om dette tema både i fagrapporten og konsesjonssøknaden. Her er det oppgitt at den sørlige ryggen i planområdet kan gi gunstige oppdriftsforhold for termikkavhengige fugler.

Det er også uheldig at Fylkesmannen i Vest-Agder uttaler at «Ecofact har konkludert etter studier i felt at hovedtrekket går utenfor planområdet (vår understreking)». Denne setningen kan forstås som at det er Ecofact som har gjennomført studiene, når Fylkesmannen synes å henvise til studiene av Per Øyvind Grimsby m.fl. fra Mønstermyr. Ecofact konkluderte med at rovfugltrekket går på en relativt bred front mellom havet og riksvei 44. Dette impliserer nødvendigvis at en stor andel av rovfuglene ikke trekker over planområdet, men innebærer ikke nødvendigvis en konklusjon om at hovedtrekket går utenfor.

Årsaken til misforståelsen om «hovedtrekket» synes i stor grad å være knyttet til figuren fra P.Ø Grimsbys artikkel «*Høsttrekket av rovfugl ved Mønstermyr i Sørvest-Norge*». I denne artikkelen tegnes det et kart som kan indikere at Skorveheia ligger perifert i trekket (se fagrapport biologisk mangfold figur 4.9).

	<p>Det er imidlertid ikke oppgitt i artikkelen hvorvidt de opptegnede trekkrutene i kartet er uttømmende for rovfugltrekket i hele området. Dette kan gi mulighet for mistolkning, noe vi oppfatter er en av årsakene til konklusjonene som Fylkesmannen i Vest-Agder trekker i sin tilleggsuttalelse den 19.12.2013.</p> <p>OED viser imidlertid i sitt vedtak til NVEs vurderinger av konsekvenser for rovfugltrekket. Her er fylkesmannens uttalelse ikke tillagt vekt.</p>
<p>Forholdene høsten 2019 var spesielle med svært mye regn i september frem t.o.m. 21 september.</p> <p>Fra 22. september og frem til 27. september var det et omfattende rovfugltrekk med optimale trekk- og termikkforhold.</p> <p>Den 22. september var lokale ornitologer til stede på Skorveheia, og registrerte 91 rovfugl. [...] Lokale ornitologer registrerte 78 rovfugl [den 6. oktober].</p>	<p>Dager med nedbør ble i stor grad utelukket fra tellingene. I september ble det kun talt én dag med nedbør (totalt 15 minutter). Det ble også observert et omfattende trekk gjennom september måned.</p> <p>Det foreligger ikke tilstrekkelig dokumentasjon fra NOF til å vurdere deres tellinger opp mot resultatene fra Ecofact. Denne informasjonen er etterspurt men ikke mottatt. Antallet fugl talt av de lokale ornitologene er i stor grad sammenfallende, men timesnittet er noe høyere. Dette kan skyldes at NOFs tellinger er utført av flere tellere, fra andre tellepunkter e.l.</p> <p>Trekkteilingene som er gjennomført på Skorveheia er gjennomført etter samme mal og metode som er benyttet på åtte andre vindkraftverk som blir berørt av det samme vindkraftverket. Det gir et kunnskapsgrunnlag som er tilpasset gjennomføring av de planlagte etterundersøkelsene.</p>
<p>Ecofact med Toralf Tysse har heller ikke vært i kontakt med NOF eller Per Øyvind Grimsby som har gjort en betydelig studie på trekkende rovfugl i området på 90- tallet. Dette til tross for at Norsk Vind på det sterkeste ble oppfordret og uttrykte enighet på folkemøtet i Flekkefjord om å nytte en uavhengig konsulent til å gjennomføre trekkteilinger.</p>	<p>Toralf Tysse har vært i kontakt med Per Øyvind Grimsby samt andre lokale ornitologer i forbindelse med utarbeiding av konsekvensutredningen. Dette er bekreftet muntlig av Per Øyvind Grimsby under høringen.</p> <p>I forbindelse med utarbeiding av den oppdaterte konsekvensutredningen har det vært flere forsøk på å etablere kontakt mellom Ecofact og Per Øyvind Grimsby. Disse har imidlertid ikke ført frem.</p> <p>Tiltakshaver har også oppfordret lokale ornitologer og Per Øyvind Grimsby til å telle fugler over Skorveheia, og er positiv til at NOF forelegger resultater fra disse tellingene.</p>
<p>Når det gjelder konsekvensene for rovfugltrekket er det opplagt at dette vektlegges svakt og på et mangelfullt grunnlag, noe som også skyldes en faglig svak metode for å vurdere konsekvenser og samlet belastning.</p>	<p>Tiltakshaver er ikke enig i at i at konsekvensene for rovfugltrekket er vurdert på et mangelfullt grunnlag. Vurderingen er gjort basert på registreringer fra Mønstermyr samt et omfattende litteraturstudie.</p> <p>Resultatene fra rovfuglteilingene som er gjort høsten 2019 underbygger også antakelsene som ble gjort i konsekvensutredningen.</p>

Naturmangfoldsloven

<p>Helhetsbilde rundt kunnskapsgrunnlaget og vurderingen av dette er at det på ingen måte kan oppfylle sentrale krav. Etter det vi kjenner er den naturfaglige konsekvensutredningen fra 2008 kun en skrivebordsjobb, riktignok med unntak av én enkelt dag i felt. Tilleggsnotatet fra 2013 bygger heller ikke på feltundersøkelser.</p>	<p>Kunnskapsgrunnlaget er etablert i tråd med utredningsprogrammet fra NVE. Det var i dette programmet ikke satt krav om feltbefaringer for fugl.</p> <p>Både fagrapport biologisk mangfold fra 2008 og tilleggsnotatet fra 2013 basert på feltundersøkelser.</p>
<p>Det finnes ingen data for natt-trekkende fugler ved Skorveheia. Det er opplagt at dette må vurderes etter §§ 8 (kunnskapsgrunnlaget) og 9 (føre-var) i naturmangfoldloven</p>	<p>Mulige konsekvenser for trekkende spurvefugler og andre trekkende fugler (inkludert natt-trekkende fugl) er vurdert i konsekvensvurderingen for fugl (Ecofact rapport 683). Påvirkningen er vurdert å være innenfor spennet <i>ubetydelig - noe forringet</i>.</p>

Norsk Ornitologisk Forening Lister Lokallag

1. Konsejonen baserer seg på KU med betydelige feil og mangler

Utover kun en dag i felt er KU på temaet rovfugltrekk basert på tellinger gjennomført på Mønstermyr, ca 3 km sør for planområdet. Deler av dette materialet er publisert i Fauna 1999 «Høsttrekk av rovfugl ved Mønstermyr i sørvest Norge» Det er denne rapporten som danner grunnlaget i KU. Rapporten viser at heiområdet mellom Skorveheia og kysten er Norges viktigste trekkområde for rovfugl.

Fagrapport biologisk mangfold benytter et omfattende kildemateriale for å vurdere konsekvensene for rovfugltrekket.

Artikkelen «høsttrekk av rovfugl ved Mønstermyr i Sørvest-Norge» dokumenterer det er et omfattende trekk av rovfugl i dette området som har stor verdi. Rapporten dokumenterer ikke at heiområdet mellom Skorveheia og kysten det viktigste trekkområdet for rovfugl i Norge. Undersøkelser av det samme trekket i åtte vindkraftverk i Rogaland (Ecofact), samt trekkfugltellinger gjennomført ved Lassaskaret (Mjølshnes) viser at det samme rovfugltrekket går over store deler av kysten av Rogaland og Agder. Basert på tellingene som er gjort synes trekket over Mønstermyr ikke å utpeke seg spesielt sammenliknet med øvrige registreringer som er gjort langs kysten av Høg-Jæren og Dalane.

Registreringene som er gjort på Skorveheia er også om lag 40% lavere enn tilsvarende tellinger fra Høg-Jæren og Dalane. Dette avviket er så stort at det kan indikere at Skorveheia har lavere tetthet av trekkende rovfugler om høsten enn det er i sørlige Rogaland (Ecofact rapport 657)

Undersøkelser fra høsten 2019, gjennomført av Ecofact, bekrefter at det trekket som er registrert på Mønstermyr i like stor grad foregår over Skorveheia. Omfanget og andelen rødliste arter framkommer imidlertid ikke i det hele tatt i konsekvensutredningen som var grunnlag for konsesjonen.

Rovfugltellingene som er gjort på Skorveheia er ikke sammenliknbare med tellingene fra Mønstermyr på grunn av store forskjeller i metode. Det er derfor ikke mulig å trekke entydige konklusjoner om tettheten av trekkende rovfugl i de to områdene. Det kan imidlertid konkluderes med at trekket går på bred front i denne kystsonen.

I konsekvensutredningen for biologisk mangfold er det tatt med trudede arter som «*har stedstilknytning til området og/eller har et registrert trekktyngdepunkt [i området]*». Det er gjort en oppdatert vurdering av rødlistearter som vurderes å forekomme regelmessig i tilknytning til planområdet i den oppdaterte konsekvensvurderingen (Ecofact, 683).

2. Manglende nøytralitet

NOF, Lister lokallag har svekket tillit til Ecofact som nøytral aktør. Vi opplever rapporten som et bestillingsverk fra Norsk Vind. Folkemøtet som ble holdt i Flekkefjord i august bekrefter dette. Tellemansker har gjort forsøk på å delta på tellinger, uten å få kontakt eller møtt representanter fra Ecofact i felt.

Rapportene fra Ecofact er bestilt av Norsk Vind Skorveheia, slik det alltid gjøres i konsekvensutredninger. Vi har full tillit til Ecofact som er «blant våre best kompetente når det gjelder vindkraft og fugleliv» ifølge Fylkesmannen i Vest-Agder.

Tiltakshaver har oppfordret lokale ornitologer til å telle og dokumentere rovfugl over Skorveheia gjennom høsttrekket, og er glad for at dette er gjort.

	Resultatene vurderes å være forholdsvis sammenfallende, noe som gir tillit til at begge parter har utført et nøyaktig og grundig arbeid.
3. Manglende endelig rapport på tellinger gjennomført av Ecofact i 2019.	
NOF, Lister lokallag har ikke fått tilgang på Ecofact sine tellinger, gjennomført i 2019. Enda det ble lovet av prosjektleder Lund i Norsk Vind på folkemøtet i Flekkefjord i desember. Vi har ikke fått den utdelt som beslutningsgrunnlag.	Rapporten har vært tilgjengelig på NVE sine sider siden 17.12.2019. Dette i tråd med informasjon gitt på folkemøtet tidligere i desember.
Da det ble stilt spørsmål om hva som var trekk utløsende faktor for rovfugltrekk i området, kunne ikke utbygger svare på dette på folkemøtet i november. Det ble på samme møte også pekt på hvorfor det i beste periode med mest optimale værforhold ikke var gjennomført tellinger for Ecofact. Uten at utbygger heller ikke kunne svare for dette.	Rapporten fra rovfugltellingene dokumenterer at nordøstlige vinder antas å være gunstig for rovfugltrekket (Ecofact 657). Dette er kjent for fagutreder. I møtet ble det pekt på at det fra kvelden den 21.09 til 27.09 var « <i>helt optimale forhold</i> ». I motsetning til hva som ble hevdet i møtet gjennomførte Ecofact tellinger den 23.09. Denne dagen ble det registrert svært lite trekkaktivitet, noe som mest sannsynlig skyldes relativt høye vindhastigheter. Det ble svart på dette i det aktuelle møtet. NOFs påstander er derfor ikke riktige.
Tellinger gjennomført av lokale representanter i NOF, Lister på Skorveheia bekrefter omfattende rovfugltrekk som ikke ble registrert.	Med 20 telledager gjennom sesongen vil det alltid være deler av trekket som ikke blir registrert. Dette fremgår tydelig av rapporten (Ecofact 657). Fagutreder anslår at tellingene kanskje dekker 1/10 av trekkperioden høsten 2019. Samtidig vil valg av telledager medføre at andelen registrerte fugl vil være betydelig større.
4. Kollisjoner med rovfugl	
NOF Lister reagere også sterkt på at utbygger misbruker en undersøkelse utført av medlemmer i lokallaget i 2004 på Lista vindkraft som inntekter for at kollisjoner av fugler er et lite problem.	Undersøkelsen fra NOF Lister ligger i referanselisten til den oppdaterte konsekvensvurderingen for fugl (Ecofact 683), men er ikke referert til eller benyttet i rapporten. Tiltakshaver har for øvrig ikke noen kjennskap til forholdene i Lista vindkraftverk, og har ikke kjennskap til den aktuelle rapporten. Påstanden om misbruk faller slik vi ser det på sin egen urimelighet.

Rauli Velforening og Rauli Sør Velforening

<p>Vi mener at NV ikke har oppfylt sine krav i henhold til energiloven kap.2-1 der det står at: Offentlige organer og andre som tiltaket direkte gjelder, skal få søknaden tilsendt til uttalelse. Ved utsendelse fastsettes en frist for å avgi uttalelse til konsesjonsmyndigheten. Rauli Velforening mener så definitivt at dette tiltaket gjelder oss direkte, men har aldri blitt tilsendt noe til uttalelse.</p>	<p>Tiltakshaver har redegjort for høringen med annonse i lokalavisen samt invitasjon til åpent informasjonsmøte i Flekkefjord. I tillegg er registrerte beboere innenfor 2 km av vindkraftverket informert direkte. Med dette mener tiltakshaver at opplysningsplikten er oppfylt.</p>
<p>Vi anmoder derfor NVE om å avvise MTA planen da det nærmest vil være et sosialt eksperiment å utsette så mange mennesker for den kraftige høyintensitets blinkingen på 3-4 km avstand. Om ikke annet må NV komme med en grundig utredning av hva denne type blinking fra turbinene vil ha å si for folkehelsen.</p>	<p>Tiltakshaver planlegger implementering av avbøtende tiltak for å redusere lysforurensingen. Det må imidlertid forutsettes at løsningen godkjennes av Luftfartstilsynet.</p>
<p>Vi viser også vår bekymring vdr faren for infrastøy fra anlegget. Her må man erkjenne at man ikke har godt nok kunnskapsgrunnlag til å kjenne til de potensielle skadevirkningene av disse lydbølgene som penetrerer nær sagt alt, på store avstander. Selv om vi ikke hører dem kan de like fullt være skadelige. Kan jo sammenlignes med stråling i så måte</p>	<p>Se tematisk vurdering av støy.</p>
<p>Vi har funnet bevis på at utredninger av utbyggers miljøkonsulenter er feil. Per Øyvind Grimsby har aldri blitt kontaktet av Norsk Vind sin konsulent, Toralf Tysse [...] til tross for at Per Øyvind Grimsby er referert som intervjuperson en rekke ganger i rovfugl rapporten, noe han reagerer kraftig på.</p>	<p>Per Øyvind Grimsby har ved flere anledninger påstått at han ikke har truffet Toralf Tysse eller blitt kontaktet i forbindelse med utarbeiding av konsekvensutredningen.</p> <p>Han bekreftet imidlertid i etterkant av informasjonsmøtet den 05.12.2019 i Flekkefjord at dette ikke stemmer, og at han har hatt kontakt med Toralf Tysse i forbindelse med utarbeidingen av konsekvensutredningen.</p>
<p>Feil i Norsk Vind sin synlighetsmodell innenfor Hidra/Flekkefjord landskapsvernområde.</p>	<p>Se eget dokument med merknader til Martin Løvlands høringsuttalelse.</p>

Arnfred Hogstad (Kvanvikveien 51)

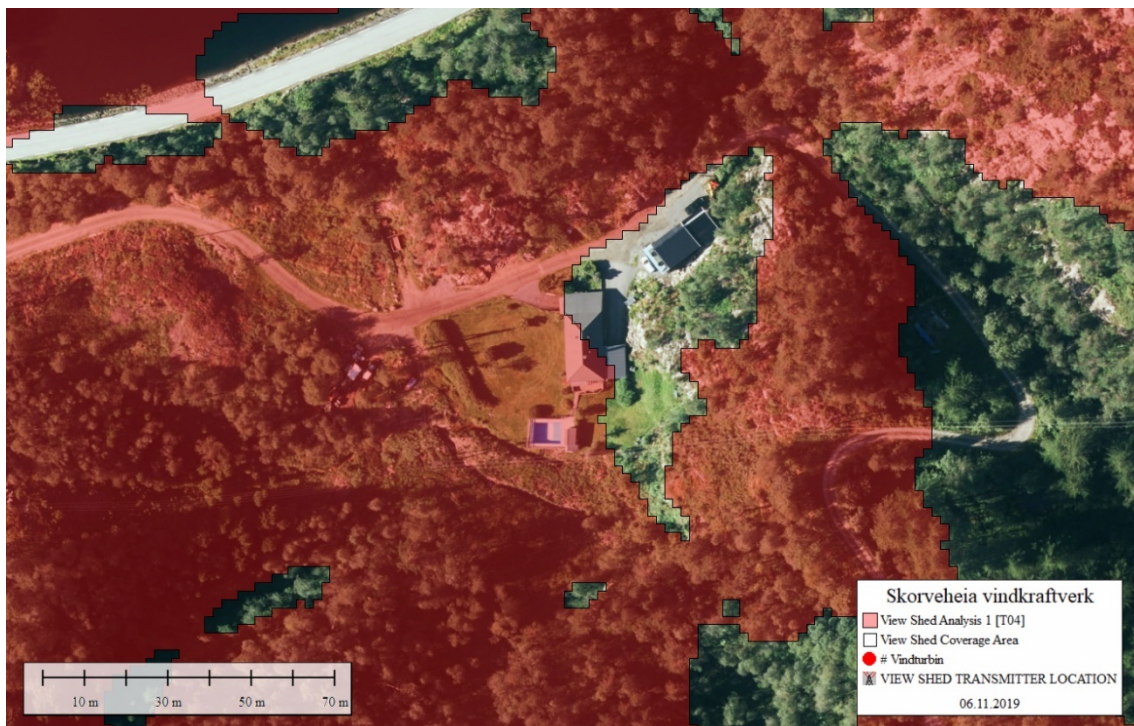
Bildet med 200 m turbinhøyde viser synlighet på hele min eiendom. Alle bygg på eiendommen forsvinner da under fargemarkering for synlighet.

Dette er stikk i strid med de forsikringer prosjektleder John Amund Lund fra Norsk Vind har gitt ved sine besøk hjemme hos meg!

Prosjektleder har i møte med Arnfred Hogstad, samt etterfølgende oppsummering per epost bekreftet at boligen ikke er beregnet å være utsatt for skyggekast.

Utt drag fra epost sendt i etterkant av møte:
«Beregningene (som er gjort uten å ta hensyn til skog) viser at du kanskje vil kunne se øverste del av et vingeblad eller to, men det avhenger mye av hvor mye trær som ligger mellom deg og turbinene. Jeg tror ikke du vil se turbinene uten at du hogger ned skogen bak huset ditt.»

Det er gjort oppdaterte synlighetsberegninger med høy nøyaktighet i stedet for bruk av Statens kartverks 10x10m DTM-modell. Disse viser at det er marginal synlighet for boligen, og at skog på en topp like bak huset mest sannsynlig vil skjule vindturbinene. Huset vil også ha en skjermende virkning.

Detaljert synlighetsberegning – Kvanvikveien 51

Anne Brith Ørsland (Itlandsveien 125)

Henviser til Granelova paragraf 6, at varsling av industriverksemd ikke er blitt overholdt ved tanke på Vindkraft industri på Skorveheia. Hvor vi faktisk er Naboer til industritomten! Flere naboer har faktisk ikke blitt varslet med tanke på dette! Varslingen har ikke blitt gjennomført på den måten som Granelova tilsier at det skal.

Vi har ikke blitt kontaktet eller blitt gjort oppmerksom på noen som helst måte! hverken ved utsnitt i Agder eller Dalane tidene skulle blitt dette blitt fremlagt.

Med det så ligger den nærmeste hytta i Gul Sone for vindmølle støy!

I forbindelse med varsling av høring av MTA-plan er det sendt varsel til Anne Brith Ørsland på hennes adresse:

Vierveien 1
4371 Egersund

Dette gjelder også øvrige naboer innenfor om lag 1.5-2 km fra vindkraftverket.

Det er også rykket inn annonse i Avisen Agder, som er mye lest i området rundt Skorveheia vindkraftverk.

Det er ingen bebyggelse på Itland som ligger i gul sone, jfr. Vedlegg 7-3 til MTA-planen.

Itlandsveien 125 og 122 som ligger på eiendom 35/2 og 35/7 har et beregnet støynivå på hhv. 39 og 41 dB L_{den} dersom man legger verste tilfelle til grunn.

Asbjørn Ørsland

Henviser til støy rapporteringen til Skorveheia vindpark der det har blitt beregnet en gjennomsnitts vurdering på 1 år hvor dette i en statistisk setting blir vurdert som bias. Det vil bli ansett som misledende i favør av Skorveheias vindpark sin side! Det vil si lavere støynivå enn den som er reell.

Dette stemmer ikke. Det er lagt til grunn beregning av «verste tilfelle».

Itland er i gul sone fra tidligere støysoner kart, dette har ikke blitt tatt med i konsekvens utredninger hvordan dette påvirker området!

Støysonenes farger i fagrapport samsvarer ikke med angivelsen i den norske retningslinjen. Støyberegningene fra konsesjonssøknaden viste et støynivå på ca 40 dB L_{den} ved Itland, noe som samsvarer godt med de oppdaterte beregningene.

Torkel Ørsland

Grunneier itland nabo med Vind mølle industri område. Har aldri fått noen nabovarsel verken tidligere eller nå.

I forbindelse med varsling av høring av MTA-plan er det sendt varsel til Torkel Ørsland på hans adresse:

Vierveien 1
4371 Egersund

Erik Ørsland

Tiltakshaver har ingen kommentarer til høringsuttalelsen.

Beboere på Midtfjellse v/Jan Ole Sæløen

Vi, beboerne på Midtfjellse, mener så definitivt at dette tiltaket gjelder oss direkte, men har aldri blitt tilsendt noe til uttalelse.

Verken i forbindelse med den opprinnelige konsesjonssøknaden fra 2008 eller endringssøknad fra 2019 har vi som beboere på Midtfjellse blitt informert direkte om det planlagte tiltaket og muligheten for innspill.

Beboere på Midtfjellse er varslet om høringen gjennom utsending av brev i henhold til liste oversendt NVE. Samtlige avsendere er varslet med brev, med unntak av beboerne øverst ved Langevatnet (Midtfjellse 35, 37 og 40).

Det er også varslet gjennom innrykk i Avisen Agder.

Støy

Ut fra erfaringer fra blant annet vindkraftverkene på Fitjar, Lista og Egersund kan vi trekke den konklusjon at teoretiske støyberegninger er notorisk upålitelige og ikke kan legges til grunn for hvordan den reelle støysituasjonen vil arte seg etter at anlegget er satt i drift.

Tiltakshaver er ikke enig i at beregningene er upålitelige. I Egersund vindkraftverk viste en gjennomført immisjonsmåling at målt støy lå 1.5 dB lavere enn beregnet støy under vindforhold som tilsvarer «verste tilfelle».

Infrastøy og lavfrekvent støy

Det henvises til NVEs utredning omkring temaet i Nasjonal Ramme.

Dagfinn Norang

<p>I den nye støyrapporten frå Norsk Vind, som kom 12.07.2019, har dei plassert Fjelltun utanfor 45db grensa, men rapporten viser for lavt støynivå då den ikkje plusser på feilmarginen (5db) som er oppgitt på side 6.</p>	<p>Tiltakshaver mener det er feil at usikkerheten skal legges til da beregningene er utført med konservative antakelser. Blant annet er det lagt til grunn «verste tilfelle» for beregningene.</p> <p>Usikkerheten er for øvrig oppgitt til +3 dB/-5 dB, og er oppgitt å være økende ved økende avstand til vindkraftverket. For naboer som ligger tett på grenseverdien vil derfor usikkerheten derfor være noe lavere enn hva som er oppgitt i rapporten.</p>
<p>Det blir ikkje brukt impedance class H1 der det er nakent fjell. Men impedance class F2. (Se side 16 i rapporten).</p>	<p>Impedansklasse F2 er benyttet i områder med lite og skrinn vegetasjon. Det er fagutreders vurdering at impedansklassen representerer terrenget på en god måte.</p>
<p>Finner berre rapporten på engelsk og det er vel heller ikkje iht lovverket når det kjem til dokument som skal vurderes av berørte parter?</p>	<p>Den relevante informasjonen om støy er presentert i prosjektets MTA-plan. Støyrapporten er vedlagt for å gi ytterligere informasjon om de tekniske parameterne som er anvendt. Som et teknisk underlag har vi ikke for vane å oversette disse dersom fagutreder har benyttet engelsk språk.</p>
<p>Norsk Vind brukte og firmaet Akustikkonsulten til støyberegning i Egersund og befolkninga der erfarer no store plager med støy. Meiner at det er eit klart tegn på at dette firmaet ikkje gjør gode nok beregninger.</p>	<p>Det er gjort en tredjeparts måling og beregning av støynivået ved Egersund vindkraftverk som bekrefter beregningene som ble gjort i forkant av etablering.</p> <p>Det anføres at bruk av «verste tilfelle» ved Skorveheia representerer en innstramming av tillatt støynivå på 3-5 dB sammenliknet med Egersund.</p>

Hallgeir Olsen

<p>Min eiendom (35.1) ligger ca. 1 km fra nærmeste vindturbin og bebyggelse på eiendommen ca. 1,6 km fra samme turbin. Vi vil bli sterkt berørt av visuell forurensing både på dag og lysblink på natten. Den økte mastehøyden vil føre til økte ulemper og reduksjon i eiendommenes verdi og går derfor sterkt imot de endrede en godkjenning av de endrede vilkårene.</p>	<p>Bebyggelsen på eiendommen (Itlandsveien 120) vil ikke bli visuelt berørt av tiltaket.</p>
<p>Legger ved en betraktning skrevet av min kollega Martin Løvland som finner så mye feil i både den gamle synlighetsrapporten og den nye MTA-planen som viser at dette i seg selv ikke oppfyller hverken kravene i de opprinnelige konsesjonsbetingelsene og lang mindre i en eventuell ny godkjenning.</p>	<p>Se eget svar vedrørende Martin Løvlands høringsuttalelse.</p>